

автентичности, тематичности, профессиональной информативности и практической ценности, ситуативности, доступности, социокультурной ценности, образцовости, авторитетности источника, достаточной лексической наполненности. Установлено, что для фонограмм актуальными являются также критерии длительности звучания и темпа речи, а для видеофонограмм – еще и доминирования видеоряда над аудиорядом.

Ключевые слова: единицы отбора, критерии отбора, будущие специалисты туристической отрасли, лексические единицы, тексты, фонограммы, видеофонограммы.

Babiuk O. Professional materials selection for teaching English monologue to prospective specialists in the field of tourism

The article deals with the problem of professional materials selection for teaching English monologue to prospective specialists in the field of tourism. The units and criteria of professional materials selection have been analyzed in the article with the view of typical professional responsibilities, aims of forming competence in speech production, the requirements of the program, the duration of learning, the conditions and sources available. Lexical units, texts, audio and video have been determined as the main selection units. The criteria of lexical units selection (frequency of usage, topicality, compatibility, ability to build coherence) as well as texts, audio and video selection (authenticity, topicality, professional and practical value, situational value, correspondence to the level of students' English language proficiency, sociocultural value, exemplarity, the authority of the source, lexical variety) have been grounded. Authenticity does not reject the use of adapted materials on condition they have been adapted by native speakers. It has been determined that, besides the mentioned, the criteria of duration (approximately 4–7 minutes for audio) and rate of delivery (about 150 words per minute) are important for selection of audio and video. The criteria of video dominance over the audio should also be applied as in such case it will promote students' comprehension.

Key words: selection units, selection criteria, prospective specialists in the field of tourism, lexical units, texts, audio, video.

Стаття надійшла до редколегії 11.05.2018

УДК 378.1+37.01+371

Вікторія БАЛАКІРЄВА

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогічних технологій початкової освіти
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна
e-mail: torri.kosenko@gmail.com

ТВОРЧО-ПРОДУКТИВНИЙ ЕТАП ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розкрито творчо-продуктивний етап підготовки майбутніх учителів до організації трудового навчання молодших школярів в освітньому процесі сучасної школи. Здобуваючи освіту в педагогічних ЗВО, майбутній учитель початкових класів повинен ретельно готуватися до реалізації продуктивно-трудова діяльності молодших школярів, опановуючи ефективні підходи, технології й методичні рекомендації. Методи організації навчальної діяльності, продуктивна орієнтація освіти дозволяє учням пізнати навколишній світ (когнітивні методи), створити освітню продукцію (креативні). Творчо-продуктивний етап сприяє набуттю трудових умінь, що ініціюють особистісне зростання та індивідуальний розвиток, взаємодію та зв'язок освіти з життям, продуктивно орієнтовану діяльність у життєвих ситуаціях.

Ключові слова: продуктивне навчання, трудове навчання, творчо-продуктивний етап, майбутні учителі початкової школи.

Україна вступила в нову еру свого історичного розвитку. Разом з перспективами вільного розвитку Української держави відкрилися широкі можливості для розвитку освіти, науки, культури та інтеграції їх у світовий інтелектуальний простір. Нова мета освіти – це особистісно орієнтована

модель освітнього процесу, спрямована на формування освіченої людини, котра активно, творчо діє в умовах демократичного суспільства, побудованого на основі ринкових відносин.

Провідним видом діяльності школярів є навчання, тому пошуки можливостей підвищення

їхньої активності в цьому процесі будуть сприяти поліпшенню не тільки якості загальноосвітньої підготовки, але й формуванню активної особистості в цілому. Суспільна потреба в ініціативних, усебічно освічених фахівцях зумовлює пошуки нового змісту та форм організації продуктивної праці молодших школярів. Здобуваючи освіту в педагогічних вишах, майбутній учитель початкових класів повинен ретельно готуватися до реалізації продуктивно-трудової діяльності молодших школярів, опановуючи ефективні підходи, технології й методичні рекомендації.

Різним видам продуктивної праці присвячено дисертаційні дослідження науковців В. Бурдуна, В. Мадзігона, В. Макарчук, О. Максимчук, Л. Оршанського, С. Ткачука, Л. Савченко та ін. У галузі педагогіки початкових класів фундаментальне значення мають роботи Н. Бібік, О. Біди, А. Богуш, В. Бондаря, І. Шапошнікової, М. Скаткіна та ін.

Попри беззаперечні досягнення в розробленні феномена продуктивної праці, у вітчизняній науці бракує цілісних досліджень, зорієнтованих на проблему підготовки вчителя початкової школи до трудового навчання молодших школярів.

Мета статті – розкрити творчо-продуктивний етап підготовки майбутніх учителів до організації трудового навчання молодших школярів в освітньому процесі сучасної школи.

Раннє залучення учнівської молоді до систематичної суспільно корисної та продуктивної праці є свідченням якісно нового підходу до трудового виховання та трудової діяльності, вимог свідомої дисципліни і високої організованості праці. Адже здатність людини до високопродуктивної праці, рівень її зрілості залежить від рівня і якості загальної трудової та професійної підготовки, економічної й технологічної культури.

Завдання викладачів вищої школи полягає в тому, щоб навчити майбутніх педагогів початкової ланки протистояти негативним впливам навколишнього середовища, створити умови, за яких студенти могли б здобувати досвід активного впливу на процес професійного становлення, коректувати його хід, мати можливість прийняття рішень і свободи вибору способів оволодіння цим досвідом.

Майбутні вчителі початкової школи повинні в процесі навчання у вищій школі усвідомити зміст педагогічної праці, який складається з організації «подієвої спільності» з учнем, надання допомоги в освоєнні позиції суб'єкта власного життя й діяльності. Студентам важливо знати, що головним завданням вчителя, який здійснює особистісно-орієнтоване навчання, є допомога зростаючій людині у визначенні й удосконалюванні її ста-

влення до самої себе, інших людей, до навколишнього світу, до обраної професійної діяльності.

Перебороти протиріччя, що має місце у шкільній практиці, між вимогами до характеру педагогічної праці, котра повинна бути індивідуально-творчою, і типовою заформалізованою підготовкою майбутнього вчителя до педагогічної роботи можна, якщо в основу навчального процесу покласти формування й розвиток особистості вчителя, який володіє творчою індивідуальністю й активністю. Завдання полягає в тому, щоб персоніфікувати професійну підготовку майбутніх педагогів, спрямувати всі зусилля студентів не тільки на оволодіння технологією розвитку особистості учня, але і власної особистості. Найбільш значущою є зміна їхньої позиції з пасивних учасників навчального процесу в активних його учасників і організаторів.

Освітні цілі продуктивного навчання, це отримання конкретного продукту в результаті самостійної предметної діяльності учня згідно із загальними вимогами організації трудового навчання. У процесі продуктивного навчання учень набуває прикладного досвіду практичної діяльності, сприймає систему знань через призму практичного досвіду, завдяки новому досвіду роботи визначає й фіксує мету поведінки та дій, що ведуть до підвищення життєвої компетентності.

Зміст трудового навчання молодших школярів становлять: робота з папером, картоном (аплікація з різнофактурного паперу, у сполученні із тканинами, природними матеріалами, виготовлення декоративних панно, великих і площинних предметів і конструкцій для дизайну свят і розваг, декорацій, сувенірів); робота із природним матеріалом (виготовлення маленьких і великих скульптур, складання декоративних букетів із сухих і живих рослин); робота із глиною (створення декоративних прикрас, виготовлення маленьких скульптур, іграшок-сувенірів, лялькового посуду); робота із тканиною, нитками (декоративна аплікація із тканини, плетиво із синтетичної пряжі, виготовлення декоративних прикрас і предметів побуту, одягу, театральних і декоративних іграшок і сувенірів із синтетичних тканин).

Експериментальне дослідження відбувалося за наступними етапами. Установчий етап розвитку досліджуваного феномену передбачав формування ціннісного відношення майбутніх фахівців до професії; установку на формування цілеспрямованості у навчально-професійній діяльності; прагнення до отримання знань із загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін; установку на творчість і багатоваріативність способів розв'язання

навчально-професійних завдань; актуалізацію потреби майбутніх учителів початкової школи у професійному самопізнанні, самовираженні, саморозвитку, самовдосконаленні, рефлексії. Освітній етап підготовки майбутніх учителів до організації трудового навчання учнів в освітньому процесі початкової школи передбачав засвоєння наукових основ його професійної діяльності; формування вмінь трудової діяльності школярів, прогнозування потреб суспільства в розробці і впровадженні різних інноваційних технологій і продуктів професійної діяльності, передачі ідеї засобами моделювання і проектування продукту, що має прикладну значущість у практичній реалізації художнього задуму виконання. Творчо-продуктивний етап передбачав поповнення і вдосконалення знань, умінь і навичок у реальній педагогічній практиці; цілеспрямованість й самостійне здійснення у групах, проектах; адекватну оцінку і своєчасну корекцію результатів власної діяльності; розвиток здатності творчого розв'язання професійних завдань; активну участь у виставках, конкурсах. Процесуальний етап включав етапи, засоби і методи організації трудового навчання учнів в освітньому процесі початкової школи. Критеріально-оціночний етап підготовки майбутніх учителів до організації трудового навчання учнів в освітньому процесі початкової школи включав критерії, показники, методи діагностики і рівні розвитку підготовки майбутніх учителів початкової школи. Результативний етап показував функцію зворотного зв'язку і дозволив аналізувати інформацію про хід освітнього процесу, коригувати діяльність щодо підготовки майбутніх учителів до організації трудового навчання учнів в освітньому процесі початкової школи.

Продуктивна організація освіти дозволяє учням пізнати довкілля (когнітивні методи), створити освітню продукцію (креативні методи). Саме креативні методи навчання зорієнтовані на створення учнями власних освітніх продуктів. Тому ми у своєму дослідженні одним із етапів визначили творчо-продуктивний.

На творчо-продуктивному етапі для студентів II курсу були запропоновані завдання середньої важкості з дисципліни «Педагогіка». На цьому етапі студенти виконували такі завдання: визначали завдання, об'єкт, мету проектів, типи проектів, планували структуру проекту за видом діяльності, виконували дослідницькі завдання з дисципліни, проводили опитування серед однокурсників, виконували індивідуальні завдання, досліджували порядок оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел, проводили анкетування серед студентів, створювали проек-

ти та захищали їх. Перелік можливих тем для проектування: «Роль виховання в житті суспільства», «Активність особистості у власному розвитку, вихованні, формуванні», «Значення педагогічної професії в розвитку суспільства», «Творчий пошук вчителя початкової школи (про вчителів-новаторів)», «Професійне становлення вчителя початкової школи до організації трудового навчання учнів», «Методи трудового навчання в зарубіжній теорії і практиці», «Проблеми сучасної теорії і практики продуктивного навчання», «Навчальна гра як вид діяльності для формування творчої особистості», «Я. Коменський як засновник класно-урочної системи навчання», «Контроль як засіб управління навчально-виховним процесом», «Проблема природовідповідного виховання у поглядах Я. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, А. Дістервега: порівняльний аналіз», «Дж. Локк як прихильник ідеї станової детермінації системи освіти», «Й. Герbart як один із фундаторів формальної освіти на європейських теренах», «Ідея цілісного виховання Р. Штайнера», «Праця як засіб виховання у творчій спадщині В. Сухомлинського».

Студентам третього курсу на творчо-продуктивному етапі було запропоновано дослідницький проект з курсу «Історія педагогіки» та тему: «Виникнення освіти і виховання у світовій цивілізації». Структура проекту: усвідомлення студентами значущості майбутньої самостійної роботи, активізація знань з інших навчальних дисциплін; поділ студентів на групи (група режисерів, група істориків, група дослідників, група освітян); студенти разом з викладачем аналізували ряд проблем, вимоги до проектів, можливі технології їх здійснення; склали план та графік реалізації проекту, планували інформаційний пошук, визначали джерела інформації. Заключний етап передбачав оформлення результатів, підготовку мультимедійної презентації, презентацію проекту та захист, визначення індивідуальних досягнень, обговорення підсумків роботи над проектом. План захисту проекту: 1. Виступ групи істориків з демонстрацією мультимедійної презентації. 2. Виступ групи режисерів. 3. Виступ групи дослідників. 4. Виступ групи освітян. 5. Підведення підсумків.

У ході дослідження ми прийшли висновку, що продуктивне навчання спрямоване на організацію навчальних занять, які сприяють створенню під керівництвом учителя проблемних ситуацій, й активну самостійну діяльність учнів з їх вирішення, у результаті чого відбувається розвиток розумових здібностей особистості та творче оволодіння знаннями, навичками, вміннями. Тому основною ідею

експериментальної роботи під час педагогічної практики студентів четвертого курсу, яка проходила з учнями четвертих класів, було вивчення теми: «Основи матеріалознавства», яка була представлена для трьох типологічних груп учнів, що відрізняються якісно різним ставленням до трудового навчання – групи низького, середнього та високого рівня. Однак розподіл школярів не був остаточно визначеним. На основі спостережень за школярами, результатами поточного контролю знань та вмінь, учні мали змогу виконувати складніші завдання, брати участь у підготовці індивідуальних доповідей, тим самим стаючи приналежними до іншої типологічної групи.

Наведемо приклади завдань. Аплікації з ниток і пряжі з тканини. Дібрати нитки для подальшого прикріплення деталей аплікації до основи. Вибрати серед запропонованих зразків стрічку і тисьму для оздоблення. Перевірити естетичну доцільність обраних матеріалів. Дібрати нитки відповідно до кольору, деталей, аплікації. Вирізати та клеїти в зошит і підписати зразки деталей аплікації. Роботу виконувати з дотриманням правил безпечної праці. Конструкційні матеріали, аплікація, маркетри, квілінг. Що називають конструкційними матеріалами? Що є визначальним під час вибору конструкційних матеріалів? Які є види аплікації? Як правильно дібрати матеріали для виготовлення аплікації з тканини?

Отримана позитивна динаміка у рівнях сформованості пізнавальних мотивів четверокласників співвідноситься з динамікою якості їх знань з матеріалознавства. Так, у експериментальному класі показник якості знань зріс з 58% до 81%, а у контрольному – з 42% до 56%. На нашу думку, це пов'язано з тим, що різноманітні продуктивні завдання наддали змогу більше розкрити потенціальні можливості учнів, запропонувати їм роботу у «зоні найближчого розвитку», а постійна оцінка навчальної праці, залучення до активних форм та методів роботи підвищували впевненість у своїх силах і розвивали пізнавальні мотиви.

Аналіз отриманих даних дозволяє стверджувати, що вмiла організація проведення уроків трудового навчання сприяла забезпеченню результативності розвитку пізнавального інтересу школярів.

Таблиця 1 – Динаміка зросту інтересів і бажання відвідувати уроки з трудового навчання (в %)

№ п/п	Рівні	Клас			
		До експерименту		Після експерименту	
		4-А	4-Б	4-А	4-Б
1	Високий	12	7	14	12
2	Середній	70	57	82	88
3	Низький	18	36	4	–

Дані свідчать, що у більшості учнів значно підвищився інтерес до вивчення основ матеріалознавства, а саме до розділу «Аплікація. Тканини». Учні стали з цікавістю, бажанням готуватися до уроків, виконувати випереджаючі завдання, збирати різноманітну цікаву інформацію до уроків.

Зібрані дані дають підставу вважати проведену роботу результативною, а впроваджені та апробовані завдання сприяють підготовці майбутніх учителів до організації трудового навчання учнів в освітньому процесі початкової школи. У процесі продуктивного навчання учень набуває прикладного досвіду практичної роботи; сприймає систему знань через призму практичного досвіду; завдяки новому досвіду роботи визначає й фіксує мету поведінки та дій, що ведуть до підвищення життєвої компетентності. Методи організації навчальної діяльності, продуктивна орієнтація освіти дозволяє учням пізнати довкілля (когнітивні методи), створити освітню продукцію (креативні). Таким чином, творчо-продуктивний етап сприяє набуттю трудових умінь, що ініціюють особистісне зростання та індивідуальний розвиток, взаємодію та зв'язок освіти з життям, продуктивно орієнтовану діяльність у життєві ситуації. Подальшу роботу вбачаємо у розробці продуктивних технологій навчання у сучасній початковій школі.

Список використаних джерел

1. Боднар О. Інноваційні технології у форматі контрольно-оцінювальної діяльності. Школа № 1. 2010. С.5–6.
2. Парахіна С. В. Продуктивне навчання – особливий вид діяльності. Управління школою. 2008. № 11-12.
3. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. Х.: Основа, 2010. 158 с.
4. Степанова Л. В. Методика трудового навчання в початкових класах: Навчально-методичні матеріали для ступеневої підготовки початкових класів у вищих педагогічних закладах освіти: «Технологія». Методика трудового навчання. Модуль 1. Івано-Франківськ, 2007. 86 с.
5. Bloom B. S., Madaus, G. F. & Hasting, J. T. Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. N.Y.: Mc Graw-Hill, 1971.

References

1. Bodnar O. (2010). *Innovatsiini tekhnolohii u formati kontrolno-otsiniuvalnoi diialnosti. [Innovative technologies in the format of control and evaluation activities]. Shkola № 1. [in Ukrainian]*
2. Parakhina S. V. (2008). *Produktyvne navchannia – osoblyvyi vyd diialnosti. [Productive learning is a special kind of activity]. Upravlinnia shkoloiu. № 11-12. [in Ukrainian]*

3. Pidlasyi I. P. (2010). *Produktyvnyi pedahoh. Nastilna knyha vchytelia. [Productive teacher. The teacher's desk book]*. Kh.: Osnova. [in Ukrainian]
4. Stepanova L.V. (2007). *Metodyka trudovoho navchannia v pochatkovykh klasakh: Navchalno-metodychni materialy dlia stupenevoi pidhotovky pochatkovykh klasiv u vyshchyykh pedahohichnykh zakladakh osvity: «Tekhnolohiia». Metodyka trudovoho navchannia. Modul 1. [Methodology of labor training in elementary school: Educational and methodical materials for the gradual preparation of elementary classes in higher pedagogical educational institutions: "Technology". Methodology of labor training. Module 1]*. Ivano-Frankivsk. [in Ukrainian]
5. Bloom B. S., Madaus, G. F. & Hasting, J. T. (1971). *Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning*. – N.Y.: Mc Graw-Hill.

Балакирева В.А. Творчески-продуктивный этап подготовки будущих учителей к организации трудового обучения младших школьников

В статье раскрыт творчески-продуктивный этап подготовки будущих учителей к организации трудового обучения младших школьников в образовательном процессе современной школы. Получая образование в педагогических ЗВО, будущий учитель начальных классов должен тщательно готовиться к реализации продуктивно-трудовой деятельности младших школьников, овладевая эффективными подходами, технологиями и методическими рекомендациями. Методы организации учебной деятельности, продуктивная ориентация образования позволяет учащимся узнать окружающий мир (когнитивные методы), создать образовательную продукцию (креативные). Творчески-продуктивный этап способствует приобретению трудовых умений, иницируют личностный рост и индивидуальное развитие, взаимодействие и связь образования с жизнью, продуктивно ориентированную деятельность в жизненных ситуациях.

Ключевые слова: продуктивное обучение, трудовое обучение, творчески-продуктивный этап, будущее учителя начальной школы.

Balakireva V. Creative-productive stage of preparation of future teachers to the organization of labor study of young schools

The article reveals the creative and productive stage of preparation of future teachers for organization of schoolchildren from labor studies in the educational process of modern school. Despite the undeniable achievements in the development of the phenomenon of productive labor, domestic science lacks a holistic research focused on the problem of preparing primary school teachers for labor education for junior pupils. Upon obtaining education at pedagogical higher education, the future teacher of elementary school must carefully prepare for the implementation of productive and labor activities of junior pupils, mastering effective approaches, technologies and methodical recommendations. Methods of organization of educational activities, productive orientation of education allows students to know the world around them (cognitive methods), create educational products (creative). The creative and productive stage promotes the acquisition of labor skills that initiate personal growth and individual development, interaction and communication of education with life, productively oriented activities in life situations.

We consider professional training of the future teacher of the initial link as an open system, which is a component of higher education, becoming uniquely, depending on the direction and specialization of the future specialist, in particular for the teacher of elementary school. The organization of the work of junior pupils in the practice of training future teachers of elementary school based on a systematic approach is carried out in a specially organized activity, where the means of specially developed technologies fully reveal the personal and systemic aspects of vocational and pedagogical activity. We see further work in developing a pilot program on labor education for junior pupils.

Key words: productive education, labor training, creative – productive stage, future teachers of elementary school.

Стаття надійшла до редколегії 15.05.2018